

- креативності // Вісник ХНПУ імені Г.С. Сковороди. Психологія. – Харків: ХНПУ, 2010. – Вип. 35. – С. 110-133.
8. Розова Т.М. Креативність як чинник розвитку професійно-комунікативних здібностей майбутніх психологів: Дисс. ... канд. психол. наук: 19.00.07. – К., 2007. – 289 с.
 9. Семенова И.А. Чувствительность к креативности младших школьников как педагогическая способность учителя: Дисс. ... канд. психол. наук: 19.00.07. – Самара, 2005. – 218 с.
 10. Щербакова Е.Е. Формирование педагогической креативности студентов вуза в условиях профессиональной подготовки: Дис. ... канд. психол. наук: 19.00.07. – Нижний Новгород, 2000. – 221 с.

This paper is dedicated to the theoretical summarizing of native investigations relating to the creativity like a scientific concept and mental phenomenon. The comparative analysis of creativity and creative life-orientation notions as well as the terms they signify has been carried out. The thesis of creative life-orientation like a dynamic life-creating directing vector has been proved. It is testified that the creative life-orientation's disclosing is accompanied by a positive emotional injection, a genetically determined positiveness of mood, a minimum of bio-energetic expense that concurrently serves like a precaution against the destabilizing psychosomatic manifestations.

Keywords: creativity, creative life-orientation, dynamic, life-creating orientation, creative person-model, personality.

Отримано: 2.02.2012 р.

УДК 316.6

І.О.Іванчук

Етнолінгвістичні чинники формування картини світу в старшокласників

Стаття присвячена аналізу впливу етнолінгвістичних чинників на особливості картини світу в учнівської молоді. Змодельовано узагальнену картину світу представників учнівського віку. Проаналізовано основні компоненти картини світу – когнітивний, ціннісний, емоційно-оцінковий.

Ключові слова: картина світу, етнолінгвістичні чинники картини світу.

Стаття посвящена аналізу впливу етнолінгвістических факторів на особенности формирования картини мира у старшекласників. Проанализированы следующие компоненты картини мира – когнитивный, ценностный, емоционально-оценочный.

Ключевые слова: картина мира, етнолінгвістические факторы картини мира.

Проблема. Аналізуючи картину світу як феномен масової свідомості, більшість дослідників акцентують свою увагу на етнічному забарвленні світосприйняття, ототожнюють її з колективною та етнічною ментальністю. Феномен єдності світоглядних настанов представників одного соціокультурного середовища пояснюється виходячи з понять світової та колективної психіки, “психофрактала”, “культурних матриць буття”, колективного несвідомого, етнічних пластів архетипів, картини традиційності та етнізації. В результаті актуальності набуває дослідження впливу етнолінгвістических чинників на особливості світосприйняття.

Ототожнення картини світу і етнічної ментальності знаходимо у В. Т. Куєвди [1, с. 31]. Схожі думки має В. А. Личковах, яка говорить про ментальність етносу чи епохи. Авторка розуміє менталітет як закладений в душах архетипний каркас, духовну парадигму культури певної епохи [2, с. 19, 49-50]. Г. М. Гогіберідзе стверджує, що світогляд людини складається під впливом етнокультури, картини світу етнічної групи [3]. У Л. І. Михайлової [4, с. 49-50, 219] та А. Б. Панькіна зустрічаються думки щодо етнічної картини світу [5, с. 49-50, 219]. Т. В. Кузнецова зазначає що культура пропонує когнітивну матрицю для розуміння світу, тобто картину світу [6, с. 45], а в розумінні С. Вознюк людина є національною екзистенцією [7, с. 6].

Говорячи про соціальну обумовленість картини світу залишається відкритим питання, чи дійсно різні етнолінгвістичні спільноти є носіями різних картин світу, які визначають їхню поведінку та життєву позицію. Беручи до уваги сучасну ситуацію в Україні, яка характеризується зростанням ідей регіонізму, складною мовною ситуацією, зростанням напруженості між двома доміантними етносами, що проживають на спільній території, викликає інтерес дослідження етнолінгвістических чинників, під впливом яких відбувається формування картини світу, аналіз регіональних відмінностей світосприйняття.

Метою даної статті є дослідження впливу етнолінгвістических чинників на особливості картини світу в старшокласників.

Методи дослідження. Було проаналізовано вплив наступних етнолінгвістических чинників на особливості картини світу в учнів:

етнічна ідентичність, лінгвістична ідентичність, мова навчання, регіон проживання. Для дослідження відібрані наступні характеристики або компоненти картини світу: 1) провідне емоційне забарвлення (*емоційно-оцінковий компонент*), що відображає особливості сприйняття особистістю оточуючого світу (утворення базової опозиції “позитивна-негативна” картина світу, амбівалентна картина світу). Емоційно-оцінковий компонент картини світу вивчався за допомогою аналізу типу емоційного забарвлення малюнка на тему “Картина світу, світ, яким я його уявляю”, якісного аналізу вектору категорій проєктивного твору на тему “Сучасний світ, світ, в якому я живу”; 2) особливості ціннісних орієнтацій картини світу (*ціннісний та поведінковий компоненти*). Вивчались провідні ціннісні орієнтації учнівської молоді (характер провідних ціннісних орієнтацій, а також орієнтацій, розміщених в межах опозиції “індивідуалізм-колективізм”). Для дослідження зазначеного компонента було обрано наступні методики: “етнічна афіліація” (Г. У. Солдатова); “культурно-ціннісний диференціал” (Г. У. Солдатова, І. М. Кузнецова, С. В. Рижова). З метою дослідження конативного (поведінкового) компонента картини світу було здійснено аналіз так званих “правил життя”, які виступають в ролі поведінкових настанов, та відображають ціннісні орієнтації учнівської молоді (методика Н. А. Нізовських). Учніам було запропоновано написати правила, якими вони користуються в житті, та вказати джерела, з яких вони ці правила отримали; 3) *Когнітивний компонент* (аналіз змісту основних категорій картини світу, якими оперують учні при описі оточуючого світу). З метою дослідження зазначеного компонента було використано методики: проєктивний малюнок на тему “Картина світу, світ, яким я його уявляю”; твір на тему “Сучасний світ, світ в якому я живу”.

Характеристика вибірки. Для дослідження було відібрано 549 осіб, які проживають у чотирьох регіонах України – м. Київ, м. Львів, м. Дніпропетровськ та м. Севастополь, та навчаються в школах з різними мовами навчання. В кожному з регіонів було відібрано по дві – три середні загальноосвітні школи з певною мовою навчання (українська, російська). Виключення становить м. Севастополь, де було відібрано лише школи з російською мовою навчання. В дослідженні взяло участь 308 осіб жіночої статі, що становить 56,1% від загальної вибірки, та 241 особа чоловічої статі, що становить 43,9% від вибірки. В кожному з регіонів було відібрано від 77 до 80 осіб з числа учнівської молоді. Вік осіб, які взяли участь в дослідженні становив від 14 до 17 років, що відповідає 9-11 класам шкільного навчання. 316 учнів, що становить 57,6%,

навчаються в школах з російською мовою навчання, 233 особи, що становить 42,4%, навчаються в школах з українською мовою навчання.

Результати. Ціннісний компонент картини світу було досліджено за допомогою методики “культурно-ціннісний диференціал” (Г. У. Солдатова, І. М. Кузнецова, С. В. Рижова). Було виявлено групові та індивідуальні цінності в межах психологічної універсали “індивідуалізм-колективізм”, що відповідає ціннісному компоненту картини світу. Було використано метод порівняння середніх за допомогою парних критеріїв з використанням t-критерію Ст’юдента.

З’ясовано, що в учнів домінує тенденція “орієнтація на групу”, з вираженою категорією самостійності, яка представлена такими параметрами, як внутрішньогрупова підтримка ($p < 0,001$), традиційність ($p < 0,001$), непідкорення групі ($p < 0,001$). Учні демонструють відкритість змінам, що проявляється відкритістю культури ($p < 0,001$), орієнтацією на перспективу ($p < 0,001$), схильністю до ризику ($p < 0,001$). Визначено що у старшокласників домінує спрямованість на взаємодію, поряд з високою мотивацією досягнень, яка представлена толерантністю ($p < 0,001$), емоційністю ($p < 0,001$), наданням переваги суперництву, порівняно з поступливістю ($p < 0,001$). Учні продемонстрували слабкий соціальний контроль, що представлений непідкоренням заборонним та регулюючим стандартам суспільства ($p < 0,001$), низькою значущістю авторитету ($p < 0,001$).

Було здійснено порівняння даних, методом порівняння середніх для незалежних вибірок, за допомогою апостеріорних критеріїв, з поправкою Bonferroni. В результаті ми з’ясували, що учні, які проживають в різних регіонах України, відрізняються таким чином:

- в учнів м. Севастополя “схильність до ризику” більша, ніж в учнів м. Львова ($p < 0,05$), “поступливість” більша, ніж в учнів м. Києва ($p < 0,05$);
- в учнів, які навчаються в м. Дніпропетровську, “агресивність” більша, ніж в учнів м. Севастополя ($p < 0,05$), м. Києва ($p < 0,05$); “руйнування традицій” більше, ніж в учнів м. Севастополя ($p < 0,05$); “недовіра до влади” більша ніж в учнів м. Києва ($p < 0,05$), м. Львова ($p < 0,05$);
- в учнів м. Львова “вірність традиціям” більша ніж в учнів м. Севастополя ($p < 0,05$), м. Дніпропетровська ($p < 0,05$), м. Києва ($p < 0,05$); “повага до влади” вища, ніж в учнів м. Дніпропетровська.

Результати дослідження показали, що існує різниця в цінностях серед етнічних росіян та етнічних українців. Учні з української етнічної групи більше орієнтовані на групу ($p < 0,05$), тоді як учні з етнічних росіян однаково орієнтовані на групу та самого себе. В той же час представники обох етнічних груп відкриті змінам та демонструють недовіру до влади та слабкий соціальний контроль.

Україномовні особи відрізняються від російськомовних більшим значенням наступних категорій: “дисциплінованість”, “вірність традиціям”, “обережність” ($p > 0,05$). В свою чергу, в російськомовних осіб категорія “свавілля” ($p > 0,05$) вища. В процесі аналізу також з’ясовано, що в учнів, які навчаються в школах з українською мовою навчання вища “замкнутість”, “руйнування традицій”, “обережність”, “недовіра до влади”, “сердечність” ($p < 0,05$).

Використання методики “етнічна афіліація” (Г. У. Солдатова) дозволило визначити ціннісні орієнтації розміщені в межах опозиції “індивідуалізм-колективізм”. З метою визначення, яка з тенденцій домінує у кожній з груп досліджуваних, було використано метод порівняння середніх за допомогою парних критеріїв, з використанням t-критерію Ст’юдента.

Доведено, що цінності індивідуалізму пов’язані з приналежністю до російської етнічної групи ($p < 0,05$), російською мовою спілкування ($p < 0,001$), проживанням в м. Севастополі ($p < 0,001$), навчанням в школах з російською мовою навчання м. Львова ($p < 0,01$). Цінності колективізму пов’язані, в свою чергу, з українською мовою спілкування ($p < 0,001$), навчанням в українській школі м. Львова ($p < 0,001$). Оскільки в м. Львові домінують школи з українською мовою навчання, можна сказати, що в зазначеному регіоні переважають цінності саме колективізму.

За допомогою методу контент аналізу творів та малюнків – було визначено основні категорії, якими оперують учні при описі оточуючого світу (когнітивний компонент картини світу), змодельовано узагальнений образ картини світу. З’ясовано, що в учнів домінує опис етичних, персонажних, наслідкових параметрів оточуючої дійсності. Картина світу представників учнівського віку є антропоцентричною (в той же час “образ іншого” має негативне емоційне забарвлення), технологічною, кордоцентричною (в центрі уваги морально-етичні проблеми), екоцентричною (домінування теми екологічних проблем, асоціація позитивних аспектів світу з природою). Виділено наступні центральні категорії, якими оперують учні при описі оточуючої дійсності: оточуючі, технічний прогрес,

морально-етичні характеристики, власна позиція (значущість цінності самостійність), екологічна проблема, політика (негативна оцінка та неповага до влади), соціальні характеристики (свобода, рівність, справедливість/несправедливість, хаос, нестабільність, можливості). В картині світу учнів присутні есхатологічні мотиви кінця світу, руйнування. Підтверджено теорію щодо наявності спільного ядра картини світу завдяки існуванню єдиних категорій, якими оперують учні при описі оточуючої дійсності.

На основі даних контент-аналізу змодельовано узагальнену картину світу учнів старших класів. Така картина світу представляється наступною. Загальне ставлення до сучасного світу в учнів є негативним. Оточуючі люди уявляються байдужими, корисними, егоїстичними, ними керують гроші, вони мають негативні моральні якості. Сучасні люди сприймаються як недостатньо культурні та виховані, деструктивні. В міжособистісних стосунках існує недостатність взаємоповаги, недовіра та агресія. В плані морально-етичних характеристик світ уявляється учням жорстоким, в ньому правлять гроші та відсутні моральні принципи, поширене зло, брехня, відсутні цінності, добро. Також поширена розбещеність та агресія, діє правило “виживає сильніший”. Учні дають негативну оцінку світу, протиставляючи його з бажаним та ідеальним станом. Учні говорять про те, що в світі складно жити, світ жахливий, поганий, в ньому недостатньо позитиву, проблеми. Серед позитивних оцінкових характеристик учні називають “гарний”, “чудовий”, “позитивний”, “радісний”, “красивий”, “яскравий”, тощо. Однією з важливих характеристик сучасного світу, на думку опитаних, є екологічна проблема, яка проявляється в забрудненнях, негативному впливі техніки, вичерпуванні ресурсів природи та байдужістю до неї. Учні говорять про високу ймовірність трагічних наслідків в результаті погіршення екологічної ситуації, для попередження яких необхідно активно піклуватись про природне середовище. Представники учнівської молоді демонструють негативне ставлення до політики. В категорії “політика”, учні найчастіше говорять про владу, яка майже 100% згадується в негативному контексті. Політичні сили (влада, уряд, президент, політики) уявляються як байдужі до народу, бездіяльні, прагнуть до наживи та переслідують власні вигоди, народ їм не довіряє. Світ уявляється небезпечним, хаотичним і нестабільним, несправедливим і ворожим людству. Позитивним є наявність різних можливостей, свобода та рівність. В більшості випадків майбутнє уявляється трагічним та негативним, існує невпевненість в майбутньому. В творах учнів присутні есхатологічні мотиви кінця

світу, знищення та руйнування. Частина учнів вірить в позитивне майбутнє за умови участі людини або просто виказує сподівання та надії. Цікавим є те, що лише 2,9% опитаних говорять про позитивне майбутнє. Описуючи економіку, старшокласники говорять про кризу, відсутність коштів, бідність, відсутність робочих місць, економічну злочинність. В той же час мова йде про те, що відбувається певний економічний розвиток. Говорячи про свої бажання щодо зміни оточуючого світу, учні, в першу чергу, висловлюють побажання, щоб зміни відбулись в людях. Також учні говорять про свої бажання щодо вирішення соціальних проблем, сприятливе природне середовище. Майже 10% одиниць категорії “бажана дійсність” – це мрії про перетворення світу на міфологічний, де присутні казкові та міфічні герої. На думку опитаних, роль людини в світі не є однозначною, та коливається від активної участі в створенні дійсності до необхідності прийняття реальності, пасивної ролі, деструктивної сили по відношенню до світу. В той же час, учні частіше говорять про людину як співтворця світу та орієнтовані на власні досягнення та активність. Особи юнацького віку говорять про поширеність в світі шкідливих звичок. Учні говорять про те, що світ змінився, але однозначно сказати, в яку сторону, складно. Більше аргументів на користь негативних змін. Сучасний світ є динамічним, постійно розвивається, його характеристиками є темп, прогрес, прагнення та новизна. В опозиційній парі “сталість-динаміка”, переважає динаміка як характеристика світу. Говорячи про зміни, учні порівнюють світ з абстрактним “минулим”, “колись”, “було”, що є проявом архетипних уявлень про золотий вік, “коли все було добре”. Говорячи про “Україну” та “країну”, учні здебільшого демонструють незадоволеність сучасним станом, який характеризується хаосом, занепадом, безвладдям, відсутністю порядку та складним станом. В опозиційній парі “народ/нація”, опитані частіше говорять про народ, який асоціюють з політикою, забуттям коріння/втратою ідентичності, низьким статусом спільноти, труднощами, тощо. Культура на думку учнів також знаходиться в стані стагнації, забуття.

Малюнки учнів на тему “Картина світу, світ яким я його уявляю” було класифіковано відповідно до провідної теми. Було здійснено порівняння частоти згадування кожної з тем за допомогою апостеріорних критеріїв, з поправкою Bonferroni. В результаті ми отримали такі дані:

- тема “екологічні проблеми” частіше зустрічається серед учнів м. Дніпропетровська, порівняно з учнями м. Львова ($p < 0,05$);

- зображення картини природи частіше зустрічається серед учнів м. Києва, порівняно з учнями м. Львова ($p < 0,05$);
- тема амбівалентності світу частіше зустрічається серед учнів м. Львова, порівняно з учнями м. Дніпропетровська ($p < 0,05$);
- тема “Україна” зустрічається лише в учнів м. Львова і жодного разу не зустрічається в учнів з інших регіонів;
- тема “влада грошей” частіше зустрічається серед учнів м. Севастополя та м. Києва, порівняно з учнями м. Дніпропетровська ($p < 0,05$);
- тема “знищення світу” частіше зустрічається серед учнів м. Львова та м. Севастополя, порівняно з учнями м. Києва ($p < 0,05$);
- в учнів, які навчаються в школах з українською мовою навчання частіше зустрічається зображення природи ($p < 0,05$);
- тема “знищення світу” частіше зустрічається серед осіб, які визначають себе росіянами ($p < 0,05$).

Дослідження конативного компонента картини світу показало, що в учнів домінують правила віднесені до категорії “мораль”, “досягнення/цілеспрямованість/сила волі”, “ставлення до життя”. Моральні правила учнів містять наступні ціннісні настанови: чесність, заборона красти, ствердження необхідності доброго ставлення до оточуючих, вміння вибачати, любов до оточуючих, заборона робити зло. Цінність “досягнення/цілеспрямованість/сила волі” підтверджується даними, отриманими в результаті використання методики “культурно-цінісний диференціал”. Відповідно до отриманих даних, учні демонструють високу мотивацію досягнень та орієнтовані на самотійність. В своїх правилах учні говорять про необхідність мати мету, досягати чогось, мати силу духу, мрію, йти до кінця. В цінностях, об’єднаних категорією “ставлення до життя”, учні демонструють орієнтацію на оптимістичне та легке сприйняття життя.

З’ясовано, що у старшокласників також домінують наступні цінності: недовіра до оточуючих (цитовання прислів’я “довіряй, але перевіряй”), цінність навчання та освіти, повага/ввічливість, позитивне ставлення до батьків, орієнтація на допомогу, “бути особистістю/мати свою точку зору”, розсудливість, принцип взаємності (варіація прислів’я “стався до людей так, як хочеш щоб вони ставились до тебе”).

Було підтверджено гіпотезу щодо прецедентних текстів, що існують в свідомості представників одного соціокультурного середовища, та відображають єдність картини світу її носіїв.

Виділено два прислів'я, які відносяться до прецедентних текстів, та найчастіше зустрічаються як правила життя – “довіряй, але перевіряй”, “стався до інших так, як хочеш, щоб ставились до тебе”. Було проаналізовано джерела, з яких, за оцінками учнів, вони отримали свої правила життя. З метою оцінки частоти звернення до певного джерела учнів, було використано метод порівняння середніх для незалежних вибірок за допомогою апостеріорних критеріїв, з поправкою Bonferroni.

В результаті ми отримали дані, які свідчать, що учні, які навчаються в школах з українською мовою навчання частіше отримують правила життя від батьків ($p < 0,05$), школи ($p < 0,05$) та з Біблії ($p < 0,05$), порівняно з учнями, які навчаються в школах з російською мовою навчання. В той же час учні, які навчаються в школах з російською мовою навчання, демонструють більшу варіативність у джерелах, з яких отримують правила життя (категорія “інше”) ($p < 0,05$). Представники української етнічної групи частіше отримують правила життя від батьків ($p < 0,05$), порівняно з представниками з російської етнічної групи. Особи, які визначають українську мову рідною, частіше отримують правила життя від батьків ($p < 0,05$) та школи ($p < 0,05$), в свою чергу, особи, які визначають російську мову як рідну, частіше називають себе ($p < 0,05$) в якості джерела отримання правил життя.

Україномовні учні частіше отримують правила життя з Біблії ($p < 0,05$), тоді як російськомовні частіше отримують правила життя з літератури ($p < 0,05$).

Аналіз емоційно оцінкового компонента картини світу показав, що в учнів домінує негативне та невизначене ставлення до світу. В той же час існує цікава тенденція, що картина світу досліджена на основі аналізу творів є переважно негативною та антропоцентричною. Картина світу досліджена на основі аналізу малюнків є екоцентричною, з однаковою частотою зустрічається негативне та невизначене емоційне забарвлення світосприйняття.

Співвідношення одиниць аналізу (твір), які мають негативне, позитивне та нейтральне емоційне забарвлення в учнів шкіл з українською мовою навчання дорівнює 64,6% / 15,4% / 20%. В учнів шкіл з російською мовою навчання – 55,9% / 19,35% / 24,27%.

На основі аналізу творів ми отримали дані, які свідчать, що негативні аспекти світу в учнів найчастіше пов'язані з наступними категоріями: оточуючі, морально-етичні характеристики, екологія, політика, майбутнє, економіка, шкідливі звички, оцінкові судження, соціальні характеристики. Позитивні аспекти світу пов'язані з такими категоріями: власна позиція, соціальні

характеристики, роль особистості (людина як співтворець світу, орієнтація на досягнення/власну активність, прийняття дійсності).

На основі аналізу малюнків ми виявили, що на малюнках, які мають позитивне емоційне забарвлення учні малюють природу, зображення дому та зображення людей в контексті емоційно близьких стосунків (зображення родини з дитиною, що тримаються за руки, зображення закоханих пар). В малюнках, які мають амбівалентне емоційне забарвлення, негативним аспектам світу також частіше за все протиставляється природа (68%), людські стосунки, життя за містом. Це підтверджує теорію щодо екоцентричності та орієнтації на емоційно близькі стосунки представників юнацького віку. В якості негативних аспектів світу в амбівалентних малюнках зустрічаються зображення заводів, шкідливих звичок, помираючої природи та атрибутів смерті. Тобто, в опозицію позитивним аспектам світу, де домінують зображення природи, ставляться негативні аспекти природи – екологічна проблема, знищення природи.

Висновки. За результатами дослідження змодельовано узагальнену модель картини світу представників учнівського віку. Існування спільного ядра картини світу учнів з різних регіонів України підтверджується наявністю єдиних категорій, які використовуються при описі оточуючого світу, єдністю ціннісних орієнтацій. Оперування однаковими категоріями говорить про єдність структурних компонентів картини світу, її колективну природу. Водночас доведена роль регіону проживання, етнічної та лінгвістичної належності, мови навчання на особливості світосприйняття.

Список використаних джерел

1. Куєвда В. Міфологічні джерела української етнокультурної моделі: психологічний аспект. Монографія /В.Куєвда . – Донецьк: Український культурний центр, Донецьке відділення НТШ, 2007. – 264 с., 3 табл., 129 іл.
2. Личковах В. А. Світ людини в мистецтві: (світоглядно-антропологічні засади теорії естетичного виховання) /В.А.Личковах. – Чернігів, 2005. – 154 с.
3. Гогиберидзе Г. М. Диалог культур в системі літературного образования / Г.М.Гогиберидзе. – М.: Наука, 2003. – 183 с.
4. Михайлова Л. И. Народная художественная культура: детерминанты, тенденции, закономерности социодинамики / Л. И. Михайлова. – 3-е изд. – М.: Вузовская книга, 2006. – 264 с.

5. Панькин А. Б. Формирование этнокультурной личности: Учеб. Пособие/ А. Б. Панькин. – М.: Издательство Московского психолого-социального института; Воронеж: Издательство НПО “МОДЭК”, 2006. – 280 с. – (Серия “Библиотека педагога-практика”)
6. Кузнецова Т. В. Психологія культури: (Психолог-філософ. аналіз): Курс лекцій. – К.: МАУП, 2006. – 152 с.: іл. – Бібліогр.: в кінці розд.
7. Вознюк С. Філософія як теоретична основа загальнолюдського та національного в структурі духовності особистості //Єдність національного і загальнолюдського у формуванні морально-духовних цінностей: Збірник наукових праць. – Івано-Франківськ, 2002. – 176 с.

The article is dedicated to analysis of picture of view and the number of ethno-linguistic factors of worldview development in the youth age.

Keywords: picture of view, ethno-linguistic factors of worldview.

Отримано: 15.02.2012 р.

УДК 159.923.2:347.96(043.3)

Р.В.Каламаж

Процесуально-змістові аспекти Я-концепції особистості

У статті висвітлюється процесуальний аспект дослідження самосвідомості особистості, який, насамперед, передбачає вивчення психічних процесів, механізмів і закономірностей формування уявлень суб'єкта про себе. Аналізуються соціально-перцептивні механізми формування самосвідомості, а також механізми соціалізації особистості, в результаті дії яких формуються змістові компоненти та структура Я-концепції. Окрема увага приділяється дії означених механізмів у сфері професіоналізації майбутніх фахівців.

Ключові слова: самосвідомість, Я-концепція, інтеріоризація, ідентифікація, рефлексія, децентрація.

В статье рассматривается процессуальный аспект исследования самосознания личности, который, прежде всего, состоит в изучении психических процессов, механизмов и закономерностей формирования